

خزانے کے انبار (Luganda)

Ekkunganyizo LY'EBYOBUGAGGA

Kino ekitabo kivvunnuddwa mu lulimi
Oluganda nga abakivvunnudde be ba
Majlis-e-Tarajim (Dawat-e-Islami)

Shaykh-e-Tariqat Amil-e-Ahl-e-Sunnat ng'ono ye
mutandisi wa Dawat-e-Islami Allamah Maulaana Abu Bila

Muhammad Ilyas
Attar Qadiri Razavi کاشف المہجرات
العلیہ

خزانے کے انبار

Khazānay kay Anbār

Ekkunganyizo

LY'EBYOBUGAGGA

Ekitabo kino kyawandiikibwa mu lulimi olu Urdu Shaykh-e-Tariqat Amiir-e-Ahl-e-Sunnat, ng'ono ye mutandisi wa Dawat-e-Islami Allamah Maulaana Abu Bila Muhammad Ilyas Attar Qadiri Razavi دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةُ. Olukiiko oluvunaa nyizibwa ku mulimu gwokuvvunula nalwo lusazeewo okukiv vuunula mu lulimi oluganda. Bw'osangamu ensobi yonna mukuv vunula, tegeeza olukiiko kundagiro eno wammanga n'ekigendererwa ekyokufuna empeera.

Majlis-e-Tarājim (Dawat-e-Islami)

Aalami Madani Markaz, Faizan-e-Madinah, Mahallah Saudagran,
Purani Sabzi Mandi, Bab-ul-Madinah, Karachi, Pakistan

UAN: ☎ +92-21-111-25-26-92 – Ext. 7213

Email: ✉ translation@dawateislami.net

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

E Duwa Y'okusoma Ekitabo

Soma e Duwa eno nga tonnatandika kusoma kitabo kyonna eky'eddiini oba omusomo gwonna ogw'eddiini. Kino kijja kukusobozesa okujjukira byonna byosomye: إِنَّ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ:

اللَّهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا حِكْمَتَكَ وَانْشُرْ
عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

Okuvvuunula

Ayi Allah عَزَّوَجَلَّ owekitiibwa, Tuggulirewo olujji l'wokumanya n'okutegeera, era obe n'ekisa wamu nokusaasira gyetuli. Mazimaddala Ggwe asinga ekitiibwa, era wasukkuluma.

(*Al-Mustatraf*, vol. 1, pp. 40)

Note: Saalira Nabī ﷺ nga tonnasoma Duwa eyo, n'era nga ojimalirizza.

Table of Contents

E Duwa Y'okusoma Ekitabobw	iii
----------------------------------	-----

Ekkunganyizo ly'ebyobugagga 1

Ebyetaago 100 bijja kumalibwa.....	1
Embalaasi zaddusibwa nga zidda mu muga.....	2
Abantu abanene bazzel!	3
Ebibumbe bya zaabu eby'embalaasi n'engamiya.....	4
Okukowoola kw'ekkunganyizo ly'ebyobugagga.....	5
Tewali mugaso mu kukaabira amata agayiise.....	8
Obugagga kutegeka kwa Allah ﷻ okwekweese.....	9
Era kulindikiriza kwa Allah ﷻ	10
Okutwaala ebibi ng'ebirungi kiri Kufr	11
Okubalirira eby'obugagga.....	12
Okubuuzibwa ku byengera.....	13
Okubuuzibwa ku byengera ku lubalama lw'omuliro	13
Embeera etiisa ey'abagagga ku lunaku lw'enkomerero	15
Okubalirira eri obugagga obufuniddwa mu makubo agakkirizibwa.....	18
Okwonoona obugagga n'obutagasibwa mu Akhirat.....	19
Okujjukira abalongoofu abatusooka mu Madanī In'āmāt.....	21
Obutamiivu bw'obugagga.....	22

Endowooza ya Madanī eya Sayyiduna ‘Umar Bin ‘Abdul ‘Azīz	23
Okuwona ekizibu ekinene	24
Engeri y’okuwona ebizibu	25
Ekibatu okuwaanyisaamu ekibatu	25
Ani muddu wa Ssitaani?	26
Aswazibwa!	27
Okuzikirira okuleetebwa obwagazi eri obugagga.....	28
Obubi bw’obugagga.....	28
Obubi eri eddiini.....	29
Obubi bw’oku ensi.....	29
Omuddu w’obugagga azikiridde!	29
Ekkubo ery’okuwangula.....	31
Edduuka lya vidiyo kaseti lyaggawo	31
Obukwakkulizo bw’okukungaanya eby’obugagga	32
Omutambuze w’oku nsi.....	38
Temuwulira buswaavu?	38
Impermanence of the world	38
Ebimuli bya Madanī 17 ebikwaata ku mpeta	40

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Ekkunganyizo ly'ebyobugagga *

Ne wankubadde Shaytan ekuteeka okuwulira obugayaavu, soma akatabo kano konna mu bujuvu. Ojjakukubirizibwa okufumitiriza ku bulamu bwo obwa Akhirat, era olekere awo okwegomba ensi, إِنَّ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ.

Ebyetaago 100 bijja kumalibwa

Nabbi Omunene Ennyo era Omutukuvu صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yagamba, 'Oyo yenna ansomera Ṣalāt emirundi 100 mu kiro n'emisana ku lunaku lwa Jummaḥ, Allah عَزَّوَجَلَّ ajja kumalila ebyetaago bye 100, 70 nga bya Akhirat ate nga 30 bya ku nsi kuno; ate Allah عَزَّوَجَلَّ ajja kulagira malayika emu ejja okundetera

* Amīr-e-Aḥl-e-Sunnat دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ yayogera okubulirira kuno mu Ijtimah eyagazisa Sunnah eyategekebwa ku Shab-e-Barā`at mu 1431 AH, 27-07-2010 mu Faizān-e-Madīnāḥ, Madanī Markaz ey'ensi yonna eya Dawat-e-Islami. Kuteereddwa mu buwandiike n'enkyuusakyuusa wano ne wali.

[Majlis Maktaba-tul-Madīnāḥ]

Ṣalāt eyo ku ntaana yange ng'ebirabo bwebibaweebwa. Tewali kubusabusa, okumanya kwnage (amagezi) oluvannyuma lw'okufa kwange bijja kusigala nga byebimu nga bwebiri mu bulamu bwange.'

(*Jam'-ul-Jawāmi' lis-Suyūfī, vol. 7, pp. 199, Ḥadīṣ 22355*)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Embalaasi zaddusibwa nga zidda mu muga

Mu mulembe gwa Amīr-ul-Mu'minīn Sayyidunā 'Umar Fārūq-e-A'ẓam رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ, amaje g'obusiraamu gaali gawangudde oluwangula olunene mu 'Lutalo lwa Qādisiyāh'. Sayyidunā Sa'd Bin Abī Waqqāṣ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ yaeyali omuduumizi ow'entikko ow'amaje g'obusiraamu. Mu lutalo owlo, abantu mitwaalo esatu abasiinza omuliro battibwa ate abasiraamu kanaana baafuuka abajulizi. Oluvannyuma lw'okuwangula okunene okwo okwa Qādisiyāh, Sayyidunā Sa'd Bin Abī Waqqāṣ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ yagoba abasiinza omuliro okutuusa bwebatuuka mu Bābil, nebawamba ebitundu ebyaali birinanyewo. 'Madāin' ekibuga ekikulu ekya Iran, kyaali kiri kuluuyi olwa ddiyo olw'omugga gwa Tigris.

Ku biragiyo bya Sayyidunā 'Umar Fārūq-e-A'ẓam رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ, Sayyidunā Sa'd Bin Abī Waqqāṣ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ yayolekera nalumba Madāin. Abasiinza omuliro baamenya olutindo lw'omugga era nebatwaala amaato gonna ku ludda lw'omugga olulala. Mu

kiseera ekyo, waaliwo emuyaga eyali ekkunta ey'amanyi amangi ennyo mu mugga era kyali kirabikira wo nti tekisoboka kusala mugga ogwo. Ng'alabye embeera, Sayyiduna Sa'd Bin Abi Waqqas رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ yaddusa embalaasi ye ng'ajizza mu mugga, ng'abweyesiga Allah ! Nga bamugoberera, abasiraamu abalala ba Mujāhidin (abalwaanyi) baakola kyekimu.

Abantu abanene bazze!

Abalabe bwebalaba nti ba Mujāhidin abasiraamu baali bavuga empalaasi zabwe nga tebatidde era nga bwe bayolekera omugga gwa Tigris, badduka nga baddayo emabega kokokkola tondeka nnyuma era nga bwebalekaana 'abantu abanene bazze'. 'Yazdgard' mutabani wa kabaka wa Yiraani yali amaze okusindika abanganda be abakyaala n'ekitundu ekimu ku by'obugagga bye babitwale mu 'Hulwān'. Ye kennyini yadduka, nga bwatunula olutunula olw'ennaku eri ekibuga ekyali kilekeddwa ekya 'Madāin'.

Sayyidunā Sa'd Bin Abī Waqqāṣ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ bweyayingira ekibuga, wonna waali wasirufu ddala. Ebifo eby'ebbeyi naye nga birekeddwa ebya Kistrā, ebizimbe ebirala ebiwanvu n'amalimiro agegombesa byonna byaali biraga okuggwaawo k'wobulamu bw'oku nsi. Ng'alaba bino, Sayyidunā Sa'd Bin Abī Waqqāṣ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ yasomerawo ayah zino erizi mu Sūrah Ad-Dukhān, ekitundu 25:

كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٢٥﴾ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٢٦﴾ وَنَعْمَةً
كَانُوا فِيهَا فَكَاهِينَ ﴿٢٧﴾ كَذَلِكَ ۖ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٢٨﴾ فَمَا بَكَتْ
عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ ﴿٢٩﴾

*Malimiro amake era nzizi mmeka zebaaleka emabega!
Na'amataka n'amayumba amalungi! N'ebiyengera mu bbo nga
baali tebabilowooza ko! Ekyo kyetwakola; era netufuula ekika
ekirala okubasikira. Nabwekityo, eggulu n'ensi tebyabakaabira
era tebaweebwa kakisa.*

[Kanz-ul-Īmān (Translation of Quran)] (Part 25, Surah Ad-Dukhān, verses 25-29)

Ebibumbe bya zaabu eby'embalaasi n'engamiya

Oluvannyuma lw'okuwamba, abasiraamu basaanga dinaari bukadde buna (i.e ennusu eza zaabu/golodi) ng'omunyago okuva mu Madāin. Ng'olese ekyo, waaliwo ebintu bingi eby'ebeeyi era eby'omuwendo nga mubbyo mwe mwaali engule ya zaabu eya 'Noshayrwān', kabaka eyali amnyiddwa enyo owa Yiraami eyali asiinza omuliro, ebyambe eby bakabaka ba Yiraani abasooka ebyali buwundiddwa ne dayamandi, ekibumbe ky'embalaasi ekyaaali kikoledwa mu zaabu nga mu maaso ewundiddwa ne 'rubies', omuvuzi owa zaabu n'engule eya zaabu ku mutwe, engamiya eya zaabu n'omuvuzi owa zaabu ne kapeti eya fuuti 60 eya zaabu

ng'ewundiddwa amayinja ag'ebbeyi era ag'omutindo ogwa waggulu ennyo etc. Basiraamu bakunganya omunyago n'obwe simbu obutaalina bubuvuganya mu byafaayo byonna. Buli Mujāhid omu bweyasanga nga empiso oba dayamandi atagulika, yakateeka mu kkunganyizo ly'ebyobugagga nga talinze ko yadde katono. (*Al-Bidāyah Wan-Nihāyah*, vol. 5, pp. 135-170)

Okukowoola kw'ekkunganyizo ly'ebyobugagga

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Mulabye engeri abatusooka abalongoofu رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى bwebalafuubana okutaasa obusiraamu! Ekyafaayo ekyo waggulu kiraga ekyamagero ekyaaali ekitasu ubirwa ekya Sayyidunā Sa'd Bin Abī Waqqāṣ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ eyavuga embalaasiye nagiyisa mu mayengo agakunta ag'ama anyi ag'omugga gwa Tigris. Era tuyize nti ekkunganyizo ly'ebyo bugagga, kalibeere linene litya, limaliriza teririna mugaso. Kambabulire ekyafaayo kimu ekiwabula ennyo ekikwaata ku muyisirayiri omu eyali omugagga nga mubuya buya. Omutima gwo bweguba nga mulamu, olwo nno ojjakutwaala amakunganyizo g'ebyobugagga nga agatalina mugaso munene, إِنَّ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ.

Obumpimpi oby'ekyafaayo ekyo bwe buno, obunokoddwa okuva ku lupapula olwa 74 olwa voliyumu esooka ey'ekitabo eky'empapula 412- ekiyitibwa 'Uyūn-ul-Hikāyat, ekyafulumizibwa Maktaba-tul-Madīnāh, ekitongole ekifulumya ebitabo ekya Dawat-e-Islami: Sayyidunā Yazīd Bin Maysaraḥ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ

yagamba: Mu Ummaḥ ezasooka, waaliyo omusajja omugagga nga mukodo nnyo eyali tawaayo kintu kyonna mu kkubo lya Allah عَزَّوَجَلَّ wabula yali yeyongera kukungaanya nakweyongeza mmaali ye (eby'obugagga). Emisana n'ebiro eby'omusajja oyo omubuyabuya era ow'omululu byaali biyita mu kwejalabya, amasanyu amangi n'obubuyabuya obuyitiride wamu n'abakika kye. Lumu, omuntu yakonkona ku lujji lwe. Omu ku baddu be yaggulawo olujji nalaba omusabirizi eyali ayimiridde ebweeru. Omuddu yamubuuza ensoonga eyali emuleese. Omusabirizi yaddamu, 'Genda ondetere mukamawo, nnina okwogera naye.' Omuddu yamulimba ng'agamba, 'Yafulumye nagenda okuyamba omusabirizi omu nga gwe.'

Omusabirizi yagenda. Oluvannyuma lw'akaseera katono, waaliwo okukonkona okulala ku lujji. Omuddu yaggulawo olijji nasanga omusabirizi y'omu nga neera yaali ku lujji. Ku mulundi guno omusabirizi yagamba, 'Genda ogambe mukamawo nti nze malayika y'okufa.' Ng'atamidde eby'obugagga n'obubu yabuya obwobuta jjukira katonda, omusajja oyo omugagga bweyategeezebwa kw'ekyo, yatandika okukankana mu kutya okungi nagamba abaddu be, 'Mugende mu muyise bulungi nnyo era n'ekisa ekingi n'obuwombeefu.' Abaddu baifuluma nebamusaba, 'Tukusaba oleke mukama waffe wakiri otwaale omwooyo gw'omulala.' Malayika yagamba, 'Tekisobokera ddala.'

Nemala negamba omusajja omugagga, 'Kola ekiraamo kyo bwoba ng'oyagala, siddayo nga situtte mwoyo gwo.' Ng'awu

liriza bino, omusajja omugagga oyo wamu n'ekika kye baakaaba nebakuba ebiwoobe. Omugagga oyo yasaba ab'ekika be n'abaddu baleete sanduuku z'azaabu ne feeza era bazig gulewo. Bonna baakola nga bweyali alagidde mangu ddala era waaliwo ekunganyizo ly'ebyobugagga eddene ennyo lyeyali akunganyiza mu bulamu bwe bwonna. Ng'atunuulira eby'o bugagga bye, yagamba, 'Mmwe eby'obugagga ebinyimeefu era ebitamwa! Ekikolimo kibeere ku mmwe! Nzikiridde ku lw'oku bagala. Kitalo! Nasigala ndi mu bubuyabuya nga nerabidde okusiinza katonda era n'okujjukira obulamu bw'oluvannyuma ku lwa mmwe.'

Mangu ddala, eddoboozi lyawulikika nga lifubutula okuva mu kunganyizo elyo ely'ebyobugagga, 'Owange ggwe omwagazi w'ebyobugagga, omunoonyi w'ensi era omuntu omubuyabuya! Ku lwaaki onkolimira? Wali tonyomebwa mu maaso g'abantu abagazi b'ebyoku nsi! Nze eyakufuula ow'ekitiibwa, nenkuso bozesa okutuuka mu maaso g'abakuungu. Wawasa omukyaala omugagga ku lw'obulungi bwange. Ggwe kenya eya nnyo noona ng'onkozesa ebintu ebibi. Singa wali ommalide mu kkubo Allah عَزَّوَجَلَّ, tewandisanze kuswaala kuno okw'ensusso. Mbuulira! Nnali nkuziyoizza okunkozesa mu bintu ebirungi? Nedda tekibangawo! Ggwe wekka avunanyizibwa ku kuzikirira kwotuseeko.' (Oluvannyuma, malayika y'okufa yajjamu omwooyo gw'oyo omuntu omugagga omukodo.)

(*'Uyūn-ul-Ḥikāyat – Arabic, pp. 49*)

Dawlat-e-dunyā kay pīchay tū na jā

Ākhirat mayn māl kā ḥay kām kyā?

Māl-e-dunyā dau jahān mayn ḥay wabāl

Kām āye gā na paysh-e-Ẓul-Jalāl

Okuvvuunula: Toddukira byabugagga by'aku nsi kuno. Tebirina mugaso mu Akhirat. Era tebijja kugasa mu maaso ga Allah ﷺ.

(Wasāil-e-Bakhshish, pp. 375)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Tewali mugaso mu kukaabira amata agayiise

Abagalwa abasiraamu! Omaze okuwuliriza ekyafaayo ky'omuntu eyali abulankanyiziddwa emmaali. Yasigala obulamu bwe bwonna abumalidde mu masanyu nakutuukiriza kwagala kwa mwooyo gwe. Mu kifo ky'okuganyulwa mw'ebyo ebyaali bimuwereddwa katonda, yali yeyongera kufuuka mubuyabuya nnyo. Ng'atamidde obwagazi bw'emmaali, yali yewala nnyo okuyamba abaavu era nga yetaba mu masanyu. Mu mbeera eno, malayika y'okufa yajja, nemuzza mu magezi ge ag'obuntu. Newankubadde ettamiiro ly'emmaali lyaali ligudde wansi, tewali kyaali kiyinza kukolebwa mu kaseera ako. Ekyafaayo kino kirina essome eddene ennyi ely;okuyiga eri abo abalina omululu gw'ebyobugagga era nga basuula muguluka ku bulamu bwabwe obw'oku nsi ne Akhirat.

Ghup andhayrī qabr mayn jab jāye gā

Bay-amal! Bay-intihā ghābrāye gā

Kām māl-o-zar wahān na āye gā

Ghāfil insān yād rakh̄ pach̄tāye gā

Jab tayray sāthī tujhay chōř āyain gey

Qabr mayn kīřay tujhay khā jāyain gey

Okuvvunuula: Owange ggwe muntu atakolera ku kumanya era omubuyabuya! Bwoyingira entaana ey'ekizikiza, ojja kubeera mu katyabago kanene nnyo. Jjukira! Ojakwejjusa ate tojja kuganyulwamu yadde nakamu mu by'obugagga byo. Mikwaano gyo bwegikuleka wekka, ebiwuka bijjakulya enyamaa yo mu ntaana. (*Wasāil-e-Bakhshish*, pp. 376)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Obugagga kutegeka kwa Allah ﷺ okwekweese

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Kya mazima nti Allah ﷻ oluusi agezesha omuntu ng'amuwadde ensimbi nyingi. Kiwandi kiddwa ku lupapula 682 olw'ekitabo ky'empapula 1548 ekiyitibwa 'Faizān-e-Sunnat' voliyumu 1 ekyafulumizibwa Maktaba-tul-Madīnah, ekitongole ekifulumya ebitabo ekya Dawat-e-Islami: Obulamu obulungi n'ebyobugagga ebingi bitera okuteeka omuntu okukola ebibi (n'obwangu). Nolw'ekyo, abo abalina obulamu obulungi n'ebyobugagga oba abalina

obuyinza balina okutya okutegeka kwa Allah عَزَّوَجَلَّ okwekweese. Sayyidunā Ḥasan Baṣrī رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى yagamba, 'Omuntu bwaba ng'alina ebyobugagga ebimala, abaana abawuliriza, emmaali, obulamu obulungi, ekitiibwa, ebintu eby'obugagga n'ekifo ky'ebyobufuzi, naye tatya kugera kwa Allah عَزَّوَجَلَّ okwekwwese, omutnu bwatyo ali mubuyabuya ku nikwaata ku kugera kwa Allah عَزَّوَجَلَّ.' (*Tanbiḥ-ul-Mughtarrīn*, pp. 54)

Era kulindikiriza kwa Allah عَزَّوَجَلَّ

Mukimanye! Mwe abalina amaanyi! Mukimanye! Mwe aba manyikiddwa ennyo! Mukimanye! Mwe abagagga! Muki manye! Mwe abali mu bifo eby'obuyiinza n'ebyobufuzi! Muki manye! Mwe abalina yafeesi eza waggulu ennyo! Buli omu alina okutya okugera kwa Allah عَزَّوَجَلَّ okwekweese oba si kkyo ebyengera ebituwereddwa eby'emmaali, emiri egy'amaanyi n'ebifo ebikuungu eby'ebyobufuzi mu gavumenti nebirala biyinja okuleeta bulyazamaanyi, okwekuluntaza, obutawuliriza balala n'ebibi ebirala, olwo nno nebiteeka omubiri ogwo ogunyirira era ogutuukiridde n'ebyobugagga ebingi okubeera nti byoke bwa mu muliro gwa Jahannamu. Ku kino, wuliriza ayaa emu okuva mu Quran Entukuvu wamu ne Ḥadīṣ emu era otye okugera kwa Allah عَزَّوَجَلَّ okwekweese.

Sayyidunā 'Uqbāḥ Bin 'Āmir رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ yagamba nti Nabbi wa Raḥmāḥ, omuwolereza wa Ummāḥ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yagamba: Bwolaba nti Allah عَزَّوَجَلَّ awa ebyengera eri omuntu akola ebibi ku nsi kuno gyayagala, okwo nno kulindikiriza (kwa

Allah (عَزَّوَجَلَّ). Nabbi Omwagala era Ow'emikisa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yamala n'asoma ayaa eno:

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ ط حَتَّى إِذَا
فَرَحُوا بِمَا آوَتْوَا أَخَذْنَا مِنْهُمُ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٢٣﴾

Olwo nno bwebeerabira okujjukiza okwabagambirwa, twabaggulira wo enziji z'ebintu byonna okutuusa bwebasanyukira ebyo byebaali bawereddwa, oluvannyuma twabakwaatako mangu ddala, kati balekebwa tebalina ssuubi.

[Kanz-ul-Īmān (Translation of Quran)] (Part 7, Sūrah Al-An'ām, verse 44)
(Musnad Imām Aḥmad, vol. 6, pp. 122, Ḥadīṣ 17313)

Okutwaala ebibi ng'ebirungi kiri Kufr

Ng'anyonyola ku ayaa eyo waggulu, Hakeemul Ummah Muftī Aḥmad Yār Khān رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى yagamba mu Tafusiiri ye 'Nūr-ul-'Irfān': Tuyize nti okufuna eby'okwewunda by'oku nsi, newan kubadde ng'okazana okukola ebibi, kiyinza okubeera nga busungu ate nga kibonerezo okuva ewa Allah عَزَّوَجَلَّ kubanga omuntu afuuka mubuyabuya era nalekerawo okutya ebibi olw'ebyo eby'okwewunda byalina. Oluusi, abeera n'okul owoowa nti 'Ebibi birungi – bwakitaba ekyo, nandibadde sikyafuna byengera bingi bwebiti.' Jjukira nti endowooza bweeti eri is Kufr. (Kitegeeza nti okutwaala ekibi ng'ekibi kiri

Fard ate okugenderera okutwaala n'okuyita ekibi ng'ekirungi kiri Kufr. Okusobola okuyiga ebingi ebikwaata ku bigambo ebijjawo obukkiriza, tukusaba osome ekitabo eky'empapula 692-*Kufriyah Kalimāt kay bāray mayn Suwāl Jawāb* [i.e.,*Ebibuuzo n'enyanukulwa ebikwaata ku bigamba ejjawo obukkiriza*] ekyafulumizibwa Maktaba-tul-Madīnah, ekitongole ekifulumya ebitabo ekyā Dawat-e-Islami.)

Muftī Ow'ekitiibwa رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ yayongera nagamba, 'Okujaganya ku kyengera kyonna, okulaga okwekuluntaza n'okwewaana kitamirwa ddala kubanga kikulwa kyabo abatakkiriza. Naye bwekiba nga kogendereddwa kulaga kusiima, olwo nno kirungi era kitendo kya muntu mulongoofu.'

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Okubalirira eby'obugagga

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Buli kyengera ky'oku nsi kija n'akakwakkulizo. Oyo anyumirwa ebyengera bino n'ebyo kwewunda ajjakubuuuzibwa ku bbyo ku lunaku lw'enkomerero. Jakoma okubeera n'ebyengera wamu n'ebyokwewunda ebingi ku nsi, era n'ebizibu gyebikoma okweyongera gyaali byajja okusisinkana mu Akhirat. Oyo omuntu omugagga nga mubu yabuya ajjakubuuuzibwa ku by'obugagga bye n'ebintu bye byonna eby'obwanannyini, era ajjakubonerezebwa Allah عَزَّوَجَلَّ ku lunaku lw'enkomerero olw'okukozesa obubi obugagga

bwe era ajjakulaba nti newankubadde yali mugagga ku nsi afuuse mwaavu nnyo mu Akhirat.

Nabbi Amanyiddwa ennyo era Ow'ekitiibwa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yagamba, 'Abo abalina eby'obugagga ebingi ennyo bajja kubeera n'empeera ntono ku lunaku lw'enkomerero okujjako oyo Allah عَزَّوَجَلَّ gwaawa obugagga n'abugaba (nga Sadaaqah) ku ddiyo ye, ku kkuno, mu maaso n'emabega, era n'abukozesa ebintu ebirungi.' (*Ṣaḥīḥ Bukhārī, vol. 4, pp. 231, Ḥadīṣ 6443*)

Okubuuzibwa ku byengera

Allah عَزَّوَجَلَّ agamba mu ayaa esembayo mu Sūrah At-Takāshur, ekituundu 30:

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

Olwo nno, ku lunaku olwo, mujja kubuuzibwa ku byengera.

[*Kanz-ul-Īmān (Translation of Quran)*] (Part 30, Sūrah At-Takāshur, verse 8)

Okubuuzibwa ku byengera ku lubalama lw'omuliro

Mu tafusiiri ya *Nūr-ul-ʿIrfān*, omunnyinyozi wa Quran amanyi ddwa ennyo, Muftī Aḥmad Yār Khān عَلَيْهِ رَحْمَةُ الْمَلَأَن yayogera ku ayaa eyo waggulu mu bulambululukuzfu. Kanyonyole ebimu ku biyigibwa mu, ye عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى alaze nti: Allah عَزَّوَجَلَّ yekennyini oba bamalayika be bajjakkubuuza ku byengera ku nsenyi

z'okuzuukira n'ekumbalama z'omuliro. Ojjakubuuzibwa ku buli kyengera kyonna ekyaali kikuwereddwa obwakatonda, kakibeere kyamubiri ekikwatibwaako oba eky'ebyomwwoyo, ate ne ku ngeri gyewakifuna mu okumaliriza ekyetaago oba okunyumirwa oba okwesuuta; ebibuuzo bijja kubuuzibwa ne ku mazzi aganyogoga, ekisiikirize ky'omuti n'otulo otw'emi rembe.

Mufti رحمه الله تعالى عليه ayongera nagamba: Oluvannyuma lw'okufa, okubalibwa kujja kubeerawo emirundi esatu mu bifo bisatu eby'enjawulo:

1. Ekigezo ky'obukkiriza mu ntaana.
2. Ekigezo ky'obukkiriza n'emirimu ku lunaku lw'enkomerero.
3. Okubalirira okusiima ebyengera ku lubalama lw'omuliro.

Ekintu kyonna ekiwebwa omuntu nga takisaana kibeera kyengera. Buli kintu Allah عزَّوجلَّ kyawa omuntu kibeera kyengera kakibeere kikwatibwako oba eky'ebyomwooyo. Waliyo ebyengera byamiteeko ebiri. Ogumu baguyita 'Kasbī' ate omulala baguyita 'Wahbī.' Ebyengera ebya 'Kasbī' bifunibwa oluvannyuma lw'okukola n'okutekamu amaanyi, e.g, eby;obugagga, obufuzi, etc., naye ebyengera ebya Wahbī Allah عزَّوجلَّ abiwa buwi; okugeza ebitundu by'omubiri, omweezi n'enjuba, etc. Ebibuuzo bisatu bijja kubuuzibwa ebikwaata ku byengera ebya Kasbī. (1) Byafunibwa bitya? (2) Byakozesebwa bitya? (3) Kwebaza kutya okwalagibwa nga bifuniddwa? Ebibuuzo ebisembayo ebibiri

bijja kubuuzibwa nga bikwaata ku byengera ebya Wahbī (i.e. ebyengera ebifuniddwa awatali ku kazana oba kuteka mu maanyi). (i.e., Byakozesebwa bitya? Kwebaza kutya okwala gibwa nga bifuniddwa?

Mu *Tafsīr Khāzin*, *Tafsīr 'Azizī* ne *Tafsīr Rūh-ul-Bayān*, etc., kigambibwa nti ekigambo 'التَّعِيمُ' ekiri mu ayaa eyo waggulu kitegeeza Rasūl Omwagalwa era Ow'emikisa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ. Kweggamba, tujja kubuuzibwa oba twamugoberera. Rasūl Omwagalwa era Ow'emikisa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ mmazima y'ensulo y'ebengera byonna. Ebyengera byonna kusaasira kwa bwakatonda eri oyo omutima gwe ogutangaala era okuyaka yakana n'obwagazi bwa Rasūl Omwagalwa era Ow'emikisa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ, ate kya mukisa mubi nti omutima ogutalina bwagazi bwa Nabbi صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ, ebyengera byonna eri omuntu ng'oyo bibeera bizibu na mitawaana. Obugagga bwa Sayyidunā 'Uṣmān رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ bwaali bwa mukisa naye obwa Abū Jahl bwali bwa bizibu na mitawaana..

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Embeera etiisa ey'abagagga ku lunaku lw'enkomerero

Okukunganya eby'obugagga ebyamazima ebikkirizibwa si kibi, ate okulangirira omugagga nti mwonoonyi, ku lw'obugagga bwe bwokka tekikkirizibwa. Omuntu bwaba ng'afuuse mugagga ng'abufunye mu ngeri ekkirizibwa 100% era nabukozesa mu

kugondera Allah ﷺ Rasūl we Omwagalwa ﷺ, ajja kugwaanira empeera kuno ku nsi ne mu Akhirat, newan kubadde nga mukozzi wa bibi. Nolw'ekyo, bwekiba nga okufuna obugagga kya tteeka olwo nno omuntu alina okufuna mu ngeri ezikkirizibwa. Naye, ekisinga kwe kufuna obugagga obwetagisa (obusaana) kubanga ojjakubalibwa ku nfuna yo ekkirizibwa, ate tewali ayinza kugumira kubalibwa kwa lunaku lwa nkomerero.

Mu muvuumbo ogw'okusatu ogwa *Ihyā-ul-'Ulūm*, Hujjat-ul-Islam Sayyidunā Imām Muhammad Bin Muhammad Bin Muhammad Ghazālī رحمه الله تعالى عليه yagamba: Ku lunaku lw'enkomerero, omuntu ajjakuleetebwa eyali afunye obugagga obwa Ḥarām [obutakkirizibwa] era nabukozesa mu bitakki rizibwa. Kijjakulagirwa, 'Mu mutwaale mu muliro.' Olwo omuntu omulala ajjakuyitibwa eyali afunye obugagga obwa Ḥalaal [obukkirizibwa] naye nga yabukozesa mu bitakkirizibwa. Kijjakulagirwa, 'Naye mu mutwaale mu muliro.' Oluvannyuma omuntu omulala ajjakuleetebwa eyali afunye obugagga obutak kirizibwa ate nabukozesa mu bikkirizibwa. Kijjaku lagirwa, 'Mu mutwaale mu muliro.'

Oluvannyuma omuntu w'okuna ajjakuleetebwa eyali afunya obugagga obukkirizibwa era nabukozesa mu bikkirizibwa. Kijjakulagirwa, 'Sigala awo, oyinza okuba nga tewatuukiriza Farḍ emu olw'okufuna obugagga, oyinza okuba nga eṢalāh tewagisaalira mu budde, ate oyinza okuba nga tewatuukiriza

bulungi Rukū', Sujūd ne Wuḍū!' Ajjakugamba, 'Ya Allah عَزَّوَجَلَّ, nnafuna obugagga obukkirizibwa era n'embukozesa mu bikirizibwa ate salekayo kintu kyonna ekyetteeka nga sikikoze.' Kijjakugambibwa, 'Oyinza okuba nga wali wekuluntaza ku by'obugagga byo; oyinza okuba nga wali wekuluntaza ku kidduka kyo oba engoyezo!' Ajjakuddamu, 'gained wealth lawfully and spent it lawfully and I did not miss Ya Allah عَزَّوَجَلَّ, sekuluntazza era nnali seraga.' Kijjakugambibwa, 'Oyinza okuba nga wali olyazamanyizza omuntu ng'ate nnali nkulari kidde okumuyamba, i.e., okugeza ab'enganda, abalekwa, abaavu n'abatambuze.' Ajjakugamba, 'Ya Allah عَزَّوَجَلَّ, sinnaba kukoloa kintu bwekityo. Nnafuna obugagga obukkirizibwa era n'embukozesa mu bikirizibwa ate salekayo kintu kyonna ekyetteeka nga sikikoze. Salaga Kwekuluntaza era salyazamaanya muntu yenna gwewali ondalikidde okuyamba.'

Oluvannyuma abanatu abo bonna bajja kujja bamuyombese nga bagamba, 'Ya Allah عَزَّوَجَلَّ, wamuwa ekyengera ky'obugagga era nomulagira atuweko ku byobugagga bye era atuyambe.' Ate bwaba nga yali yabayamba nga taleseeyo kintu kyonna kyamulaarikika ko nga takikoze, era nga yali teyelaga wadde okwekuluntaza, ajjakuziyizibwa era abuuuzibwe, 'Buli kyengera kyennali nkuwadde – kakibeere mmere, mazzi oba masanyu – laga okweebaza kwakyo.' Mu ngeri y'emu, ajjakubuuuzibwa ekibuuzo kimu ku kimu. (*Iḥyā-ul-'Ulūm*, vol. 3, pp. 331)

Okubalirira eri obugagga obufuniddwa mu makubo agakkirizibwa

Mu bumpimpi kanfunzefunze mu bigambo byange kiki Sayyiduna Imam Ghazali رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ kyeyagamba ku hadithi eyo waggulu. Abagalwa ab'oluganda abasiraamu; Mumbuulire! Ani ayinza okwanukula ebibuuzo bino? Mwetegeereze nti ebibuuzo bijjakubuuzibwa eri abo abaali bafunye obugagga bwabwe mu makubo agakkirizibwa. N'abo abaali batukiriza ebbanja n'ebwabalaarikibwako byonna nabo bajja kubalibwa, olwo ffe tunabeera tutya abazingidwaako olukomera lw'enja wukana z'oku nsi, okulowolereza, obwagazi ob'wobukaba, okwejalabya, ebisikiriza n'abanyirira! Nga batya okubuuzibwa kwekumu n'okubalibwa, abaddu ba Allah عَزَّوَجَلَّ abalongoofu, beziyiza okukyafuwazibwa obugagga bw'oku nsi. Bekkusa n'ebintu bitono eby'oku nsi ebisobola okumala ebyetaago byabwe era babikozesa okukola emirimu emirungi.

Ng'anyonyola engeri abaddu ba Allah عَزَّوَجَلَّ abalongoofu gyebe walamu okukungaanya obugagga, Sayyidunā Imām Muhammad Bin Muhammad Bin Muhammad Ghazālī رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ yagamba, ng'ayita abasiraamu eri obulongoofu: Mulina okugo berera abantu bano abalongoofu. Bwoba nga toyagala kubago berera ng;olowooza nti oli mulongoofu era nti wegendereza ate ng'ofuna bufunyi bugagga mu makubo agakkirizibwa n'ekiru birirwa eky'okwewala obwaavu oleme kusabiriza muntu yenna kintu kyonna ate osobole okuwaayo obugagga bwo mu kkubo lya Katonda nga tobwononye mu kukola ebibi n'ebintu

ebitagasa, olwo nno kuno kulowooza kukyaamu. Mu ngeri y'emu, bwoba ng'olowooza nti tojjakuwaba olw'obugagga bwo okuva ku kkubo elyagalibwa Allah ﷺ ate nti Allah ﷺ tali munyiivu gyooli olw'ekikolwa kyo ekirabwa oba ekyekweese, kino nakyo kirowoozo ekitasoboka.

Bwekiba kisoboka, olina okusigala ng'oli mumativu n'obugagga bwokka bwewetaaga, era nga wewala abagagga. Obu lungi bwakyo buli nti tojjakuziyozibwa olw'okubalibwa n'oku buuzibwa ebibuuzo ku lunaku lw'enkomerero era ojjakuba ng'ogoberera Nabbi Omwagalwa era Ow'emikisa ﷺ mu kutambula kwe okwasooka, naye abagagga bajjakziy izibwa olw'okubalibwa, Oluvannyuma lw'oku balibwa, omuntu ajja kufuna okuwona oba ajjakusisinkana ebizibu. Tuwulidde nti Nabbi omwagalwa era Aweebwa Ekitiibwa ekinene ﷺ yagamba, 'Ba Muḥājirīn [abaasenguka] abaavu bajja kuyingira eJannah emyaaka bitaano okusooka ba Muḥājirīn abagagga.' (*Sunan-ut-Tirmizī, Ḥadīṣ 2358*)

(Derived from: *Iḥyā-ul-'Ulūm*, vol. 3, pp. 332)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Okwonoona obugagga n'obutagasibwa mu Akhirat

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Abo abanyumirwa ebyengera by'oku nsi n'amasanyu balina okwegendereza ennyo nga bakoze obugagga bwabwe, kubanga okwonoona obugagga

kiyinda okuleeta ebizibu mu Akhirat. Mu ngeri y'emu, okwagala okungi okw'obugagga kiteeka omuntu okukola ebibi bingi, okwonoona n'okutta abalala. Avugibwa okuva ku kiwagi nadda ku kikondo. Ate omwagazi w'obugagga wabubuza, awulira ennaku nnyingi nnyo n'obusuungu obwa waggulu. Nolw'ekyo, abatusooka abalongoofu baasigala begendereza ku bikwaata ku bugagga.

Sayyidunā Abū Dardā رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ yasindika ebbaluwa eri Sayyidunā Salmān Fārsī رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ng'erimu okubuulirira kuno: Owange muganda wange! Tokunganya bintu bingi nnyo eby;oku nsi nga tosobola kubyebaliza mu butuufu bwabyo. Nnawulira Nabbi Omutukuvu صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ng'agamba, 'Ku lunaku lw'enkomerero, omuntu omugagga eyali amaze obulamu bwe ng'agondera Allah عَزَّوَجَلَّ ajjakuleetebwa. Ng'asala olutindo lwa Şirāt, ajjakusaanga obugagga bwe nga bumuli mu maaso. Bwakankana, obugagga bwe bujja kumugamba, 'Genda mu maaso kubanga watuukiriza ebbanja lya Allah عَزَّوَجَلَّ ku nze.' Olwo omuntu omulala eyali tatikirizza bbanja lya Allah عَزَّوَجَلَّ ku nsi mu by'obugagga bye ajjakuleetebwa. Obugagga bwe bujjakuteekebwa wakati w'ebibegabega bye byombiriri. Ajjaku kankanira ku lutiindo lwa Şirāt era obugagga bwe bujja kumu gamba, 'Ozikiridde! Ku lwaaki tewatuukiriza bbanja lya Allah عَزَّوَجَلَّ ku nze?' Olwo nno bwaaty o ajjakusigala ng'ayita okuzikirira kwe n'okufafagana. (*Tārīkh Dimashq li Ibn 'Asākir*, vol. 47, pp. 153)

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Ḥadiṣ eyo waggulu erimu okubuulirira eri abo abali obulungi n;abantu abamanyiddwa ennyo abewala okusasula Zakāḥ newankubadde nga eri Farḍ. Bewala okukozesa obugagga bwabwe mu bintu by'eddiini, bewala okuyamba abantu abaavu era bayonoona obugagga bwabwe mu kukola ebikolwa ebibi. Ffena tulina okufumiitiriza kiki ekinatutuukako bwekiba ng'bugagga obutuleetera okuwan gula n'okumanyibwa ku nsi bufuuka ekitagasa mu Akhirat. Singa obwagazi bw'ensi obutategerekeka buva mu mitima gyaffe, okufuula Akhirat yaffe n'obulamu mu ntaana okubeera obulungi ko!

Okujjukira abalongoofu abatusooka mu Madanī

In'āmāt

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Ḥadiṣ eyo waggulu eraga nti okuyita abalala eri obulongoofu ng'oyitira mu mabaluwa yali Sunnaḥ ey'emikisa eya ba Sahaba رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ aba Nabbi Omwagalwa اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ. صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم. Ng'ovudde ku bitendo ebyenjawulo ebya Madanī, Dawat-e-Islami – ekibiina ky'ensi yonna ekitali kyabyabufuzi ekisasaanya Quran ne Sunnaḥ – kizza obujja okwejjukanya ku ba Sahaba ab'emikisa aba Nabbi Omutukuvu صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم mu kusiindika amabaluwa agayita eri obulongoofu. Okukubiriza abalala okuyita eri obulongoofu, In'ām eya 57th mu Madanī In'āmāt 72 – ezituwereddwa Maktaba-tul-Madīnaḥ, ekitongole ekifulumya ebitabo ekya Dawat-e-Islami, egamba: 'Wasindise ebbaluwa eri

waakiri ow'oluganda omusiraamu omu mu wiiki eno? (Mu bbaluwa yo, mukubirize akolere ku Madanī In'āmāt era atambule ne Madanī Qāfilah).

Nawe osabibwa wegatte era osigale ngaweutte ku Dawat-e-Islami obulamu bwo bwonna, era okolere ku Madanī In'āmāt.

إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ Ojjakufuna obugabirizi bw'abatusooka abalongoofu era okungule emikisa mingi nnyo mu bulamu bw'oku nsi kuno n'obwolvannyyuma. Omululu gw'ebyo bugagga gujja kuwany isibwamu obwagazi eri emirimu emirungi mu bungi.

أَمِينٌ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

Obutamiiivu bw'obugagga

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Abantu abasing leero balina omululu era balalu mu kukunganya eby'obugagga n'amaterekero. Newankubadde basanze bizibu binene bitya, bulubirira okuyita mu kkubo ery'amaggwa okusobola okukunganya obugagga. Obunyikaavu bwaabwe bwebusikibwa budde eri obugagga bw'emirimu emirungi okulongoosa obulamu bwabwe obw'olvannyyuma, babussa wansi nga bekwaasa emirimu gyabwe. Beerabira obulamu bwabwe obujja obw'olu vvannyyuma, bateeka kaweeefube wabwe mu kutereeza obulamu obw'oku nsi obw'abenganda zabwe obw'omu maaso. Basiiba balowooza ku kusomesa eby'oku nsi n'okufumbiza abaana babwe. Katutunule ko ku ndowooza ya Madanī ey'abatusooka

abalongoofu رَحْمَةُ اللَّهِ السَّلَامُ ekwaata ku kulongoosa obulamu bw'oku nsi obw'omumaaso obw'abaana babwe.

Endowooza ya Madanī eya Sayyiduna ‘Umar Bin ‘Abdul ‘Azīz

Kiwandikiddwa ku lupapula 83 olw'ekitabo ky'empapula -415 ekiyitibwa *Ziyā-e-Ṣadaqāt* (ekyafulumizibwa Maktaba-tul-Madīnah, ekitongole ekiyitibwa ebitabo ekya Dawat-e-Islami): Mu biseera bye ebyaseembayo mu bulamu bwa Sayyidunā ‘Umar Bin ‘Abdul ‘Azīz رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ, Sayyidunā Maslamah Bin ‘Abdul Malik عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْخَالِكَ yajja gyaali nagamba, ‘Owange Amīr-ul-Mu`minīn! Ogenda kuva mu nsi eno ng'owangadde obulamu obw'enjawulo. Olina baana 13 naye tolesewo byabu gagga wadde emaali gyebanasikira! Ng'awuliriza bino, Sayyidunā ‘Umar Bin ‘Abdul ‘Azīz رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ yaddamu: Zilyara manyizza baana bange; era sibawadde kintu kyonna nga ndyazamanyizza abantu abalala. Kati abaana bange balina obukwakkulizo bubiri, ‘Bwebagondera Allah عَزَّوَجَلَّ, Allah عَزَّوَجَلَّ ajjagabirira kubanga Allah عَزَّوَجَلَّ agabirira abantu abalongoofu. Bwebanyiiza Allah عَزَّوَجَلَّ, olwo sifaayo ku ngeri gyabanamala obulamu bwabwe mu by'ensiimbi.’ (*Ihyā-ul-‘Ulūm vol. 3, pp. 288*)

Tusaba Allah عَزَّوَجَلَّ abasaasire era atusonyiwe kulwabwe nga tetubaliddwa!

أَمِينَ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

Abaagalwa ab'oluganda abasiraamu! Mujjukire! Omuntu bwaaba ng'alina obugagga bw'oku nsi, kyatteeke gyaali okubuleka mu kumaliriza ebyetaago by'abaana be mukifo ky'okubukozesa mu Şadaqaḥ (okugaba).

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Okuwona ekizibu ekinene

Abaagalwa b'oluganda abasiraamu! Omulugube omungi ogw'okungaanya obugagga tegugwaana kusiimibwa. Engeri ey'okuwona eri omuntu awereddwa obugagga obungi okuva ewa Allah عَزَّوَجَلَّ, eri nti alina okwongera obugagga bwemirimu gye emirungi ng'akozesa obugagga bwe obw'ensiimbi mu kukola emirimu emirungi, okugondera Allah عَزَّوَجَلَّ ne Nabbi we صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

Kiwandikiddwa ku lupapula 258 olwa 'Lubāb-ul-Iḥyā' (ekitabo eky'empapula 417-ekyafulumizibwa Maktaba-tul-Madīnāḥ, ekitongole ekifulumya ebitabo ekya Dawat-e-Islami): Sayyidunā Nabī 'Isā عَلَى نَبِيِّنَا وَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ yagamba, 'Tofuula nsi eno mukaamawo oba si kyo ejja kukufuula omuddu waayo. Obugagga bwo kabutaasibwe Oyo atabwonoona. Oyo alina eby'obugagga by'oku nsi atya okubimujako olw'obubbi oba okunyagibwa naye oyo alina obugagga bwe nga bukuumibwa Allah عَزَّوَجَلَّ (ng'abukozesa mu kugaba) talina kutya kwa kubumujjibwaako.' (Lubāb-ul-Iḥyā – Arabic, pp. 231)

Engeri y'okuwona ebizibu

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Mulabye nti okugaba okuwebwayo mu kkubo lya Katonda 'diiru egasa ennyo' era ngeri yakufuna bukuumi eri obugagga bwo n'okuwona era n'okwesaamba ebizibu mu mazima. Nolw'ekyo, buli omu alina okufuna omukisa ogw'okuwaayo nga kwasobola ng'akid diringanya. Kino kija kubeera ng'engabo okutangira ebizibu n'emitawaana.

A'lā Ḥaḍrat, Imām-e-Aḥl-e-Sunnat رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ yawandiika ekyafaayo mu kitabo '*Rāḥ-e-Khudā mayn Kharch kernay kay Fazāil*' ekyafulumizibwa Maktaba-tul-Madīnaḥ, ekitongole ekifulumya ebitabo ekya Dawat-e-Islami: الصَّدَقَةُ تَمْنَعُ سَبْعِينَ نَوْعًا 'مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ أَهْوَتْهَا الْجُدَامُ وَالْبَرَصُ' (etangira) ebizibu makumi nsaanvu, ekizibu ekisembayo obutono kwe kuvuunda kw'omubiri (i.e., ebigeenge) n'omubiri okubutukamu ebyeeru. (*Tārīkh Baghdad, vol. 8, pp. 204*)

Ekibatu okuwaanyisaamu ekibatu

سُبْحَنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ! Ṣadaqaḥ averts calamities indeed. Listen to a faith-refreshing parable in this context. Sayyidunā Imām 'Abdullāḥ Bin As'ad Yāfi'ī رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ yagamba mu kitabo *Rauḍ-ur-Riyāḥīn*: Waaliyo omukyaala omu eyawa omugaati eri omuntu eyali omwetaavu (Miskin) ku lw'okusanyusa Allah عَزَّوَجَلَّ. Ng'awerekerwa mutabaniwe, yamala nagenda mu nnimiro

okuwa bbaawe emmere. Mu kkubo, ekisolo kyaluumba omwaana we era kyaali kiri kumpi kumumira mangu ddala omukono negulabika okuva mu Ghayb (awatalabwa) negukuba nnyo ekisolo ekyo, negutaasa omwaana. Olwo eddoboosi lyawulikika okuva mu Ghayb nga ligamba, 'Owange omukyaala omulomgoofu! Twaala omwaana wo nga mulungi era nga takoseddwa! 'Tukuwadde ekibatu okuwaanyisaamu ekibatu' (i.e., wawadde omuntu omwaavu ekibatu (ky'omugaati), olwo nno Allah عَزَّوَجَلَّ awonyezza omwaana wo okufuuka ekibatu ekiriibwa ekisolo ekyo).' (*Rauḍ-ur-Riyāḥīn*, pp. 274)

Tusaba Allah عَزَّوَجَلَّ abasaasire era atusonyiwe kulwabwe nga tetubaliddwa!

أَمِينَ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

Ani muddu wa Ssitaani?

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Oyo alina omukisa okubeera n'obwagazi bw'okuwaayo obugagga bwe mu kkubo lya Katonda abeera yesiimye nnyo, naye ate oyo omubuyabuya asiiba ng'addukira obugagga bw'oku nsi n'ebyamasanyu n'okukkusa obwagazi bwe obukyaamu alinga omuddu wa sitaani.

Hujjat-ul-Islam Sayyidunā Imām Muhammad Bin Muhammad Bin Muhammad Ghazālī رحمه الله تعالى عليه yagamba mu kitabo kye ekimanyiddwa enyo mu nsi yonna ekiyitibwa *Iḥyā-ul-'Ulūm*: Dinari ne dirihamu [i.e., ebinusu bya zaabu ne feeza] ezasooka

bwezakolebwa, sitaani yazisitula, nazinywegera era naziteeka ku kyeenyi kye; olwo nagamba, 'Oyo yenna abaagala muddu wange.' (*Iḥyā-ul-'Ulūm, vol. 3, pp. 288*)

Aswazibwa!

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Nga bali wala nnyo n'okweralikirira kw'ebyensimbi, abatusooka abalongoofu baali balina omukisa ogw'okubeera n'obugagga obutuufu ogw'okwe kkusa n'okweigama ku suubi mu Allah عَزَّوَجَلَّ. Abo abantu abesiimye baali belalikirira nnyo ku bulamu bwabwe obwa Akhirat okusinga obulamu bwabwe obw'oku nsi. Baali bakimanyi bulungi nnyo nti okwagala obugagga kireeta obuswaavu n'okunyomebwa. Walī amanyiddwa ennyo Sayyidunā Shaykh Shibli رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ yagamba, 'Oyo ayagala eby'obugagga by'oku nsi anyomebwa era aswazibwa nnyo.' (*Rauḍ-ur-Riyāḥīn, pp. 139*)

*Mayrā dil pāk ḥo Sarkār dunyā kī maḥabbat say
Mujḥay ḥo jāye nafrat kāsh! Āqā māl-o-dawlat say*

*Omutima gwange gutukizibwe okuva ku kwagala kw'ensi.
Kambeere n'okutamwa eri obugagga, Owange Rasūl!*

(Wasāil-e-Bakhshish, pp. 133)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Okuzikirira okuleetebwa obwagazi eri obugagga

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Okwagala obugagga kiteeka omuntu okugwa mu mutego ogw;okunyomebwa n'obuswaavu. Newankubadde ng'abanoonyi w'obugagga oluusi afuna ettutumu n'ekitiibwa kuno ku nsi, batera okuzikirira n'okufa faagana mu Akhirat. Ebigambo ebinoko ddwa waggulu ebya Sayyidunā Shaykh Shibli رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ birimu omusomo munene nnyo eri abo abasigala nga batamidde obugagga. Obwagazi bw'obugagga buzibya amaaso ge obutalaba biki ebinaddirira okuva mu mirimu gye mu Akhirat. Nga mubuyabuya ku kuzikirira kwe, tafaayo ku biragiyo bya Allah عَزَّوَجَلَّ, ebigambo by'Omwagalwa Mustafa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ n'amateeka ga Shari'ah. Okwerarikirira ku by'obugagga mazima kiteeka omuntu okubeera omubuyabuya ku Akhirat ye, kiteeka okukola ebibi bingi, ebimu ku bbyo mwe muli obutasasula Zakāh ne 'Ushr, obukodo, okuwaayo n'okufuna Riba n'enguzi, okukutula enganda n'aboluganda, okuliimba n'okubba sseente z'abalala etc.

Obubi bw'obugagga

Shaykh-ul-Islam Shahābuddīn Imām Aḥmad Bin Ḥajar Makkī Shāfi'ī رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ yawandiika obubi bw'obugagga okuva ku lupapula olwa 565 okutuusa ku 567 mu voliyumu esooka ey'ekitabo ky'empapula 853 ekiyitibwa '*Jāhannam mayn lay jānay wālay A'māl*' [i.e., Emirimu ekitwala omuntu mu muliro]

ekyafulumizibwa Maktaba-tul-Madīnah, ekitongole ekifulumya ebitabo ekya Dawat-e-Islami]. Kannokole yo ebimu ku bbyo:

Obubi eri eddiini

Obungi bw'obugagga kikubiriza omuntu okukola ebibi. Okusooka, kimuteeka okunyumirwa amasannyu agakkirizibwa nagalemerako nnyo okutuusa nga tasobola kugavaako. Bwaba nga tasobola ku byetusaako mu ngeri ezikkirizibwa, oluusi atandika okufuna ensimbi mu ngeri eri Ḥarām (etakkirizibwa). Okweyongerayo, omuntu omugagga atera okubeera ng'alina enkolagana n'abantu bangi nnyo. Asisinkana abamu n'obu nanfuusi nabasanyusa oba n'abanyiiiza nga bwajemera Allah عَزَّوَجَلَّ. Mu kino, akola ebibi bingi ebinene ng'okuteeka wo obulabe, enjwukana, ensaalwa, okwalaga, okwekulntaza, okuliimba, okugeya, n'olugambo.

Obubi bw'oku ensi

Obubi bw'oku nsi obusisinkanibwa abantu abagagga bulimu okutya, okunakuwala, ebirowoozo ebingi, emitawaana, okuk emebwa okufuna esseente enyingi ko okusobola okukuuma ekitiibwa, okwelalikirira ku bukuumi bw'obugagga bwe, etc.

Omuddu w'obugagga azikiridde!

Imām Ibn Ḥajar رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى yagamba: Obugagga si bulungi ddala ate neera si bubi ddala mu mbeera zonna. Amazima,

oluusi kigwaanirwa ate oluusi kitamwa. Nolw'ekyo, omuntu bwafuna obugagga nga busiinga ebyetaago bye, kiringa nga bwebeera nga yewaddeyo okuzikirira kubanga omuntu abeera alina eky'omu buntu ekimuziyiza okulungamizibwa era nekim uteeka okugoberera obwagazi bwe obw'omwooyo omuk yaamu. Ate obugagga buyamba nnyo mu kino. Na bwekityo obugagga obungi buleeta ebibi bingi nnyo mu mbeera eno. Ye رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى yayongera nanokola Ḥadīṣ emu eya Nabbi Omwagawa era Ow'emikisa صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ, 'Omuddu wa dirihamu ne dinaari azikirire!'

(*Sunan Ibn Mājah, vol. 4, pp. 441, Ḥadīṣ 4136*)

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Singa Allah عَزَّوَجَلَّ atufuku muka ko okusaasira n'atujjako obwagazi eri obugagga okuva mu mitima gyaffe era natusobozesa okufumiitiriza ku bulungi bw'obulamu bwaffe mu Akhirat ekifo ky'okulu lunkanira okuku nganya obugagga bw'oku nsi! Nsaba Edduwa eno eyanukulwe!

Qalīl rauzī pay do qanā'at

Fuzūl goyī say day do nafrat

Durūd paṛhnay kī bas ḥo 'ādat

Nabī-e-Raḥmat, Shaḥīf-e-Ummat

Okuvvuula: Owange Nabbi wa Raḥmaḥ era Omuwolereza wa Ummaḥ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! Mpa omukisa okubeera n'okwekkusa okw'enfuna entono, omuze ogw'okusoma Salat n'okutamwa emboozu etagasa. (*Wasāil-e-Bakhshish, pp. 106*)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Ekkubo ery'okuwangula

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Kusaba kwange okwa Madani nti mwegatta ku mbeera ya Madanī eya Dawat-e-Islami. Bwojegattako bwoti, ojjakufuna endowooza ey'okufuna okuwangula mu Akhirat ekifo ky'okukunganya amakun ganyizo g'ebyobugagga by'oku nsi. Bwoba nga ddala oyagala okufuuka omulongoofu, okujjawo obwagazi obutajja mu magezi obw;obugagga, okufuna obwagazi okusiimibwa Katonda, okukolera ku Sunan n'omutima gwonna, olwo nno sigala nga wekwatira ddala ku kibiina ky'ensi yonna ekitali kyabaybufuzi ekibuulira Quran ne Sunnah - Dawat-e-Islami. Wangaala obulamu bwo ng'okolera ku Madanī Inamat era tambula ne Madanī Qafila. Ojjakufuna obuwanguzi mu bulamu bw'oku nsi ne mu Akhirat, **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ**. Wano waliwo ekyafaayo kya Madani okukukumaakuma.

Edduuka lya vidiyo kaseti lyaggalwawo

Mu bufunze bino by'ebigamba by'owoluganda omusiraamu omu okuva mu Landhi (Bab-ul-Madina Karachi) : Waaliyo ow'oluganda omusiraamu omu eyali abuulirira 'Square Dars' mu kitundu kyaffe n'obujjumbize obwamaanyi ng'ayita eri obulongoofu. Lumu, nannyini dduuka erya vidiyo kaseti yafuna omukisa okwetaba mu Dars eyo. Ng'omubuulirizi wa Dawat-e-Islami ataandika Dars okuva mu Faizan-e-Sunnat, ebigambo bya Dars, nga bijjude okutya kwa Katonda, okwagala Nabbi n'okufumiitiriza ku Akhirat, byayingira omutima gwa

nannyini dduka eryali lituunda vidiyo kaseti. Oluvannyuma lwa Dars, omubuulirizi yamuyita yetabe mu Ijtima eyagazisa Sunnah eya buli wiiki eya Dawat-e-Islami, nga bwakola kaweeefube wa ssekinoomu. Yakkiriza era neyetaba mu Ijtima. Olw'emikisa gya Ijtima, ecukacuka enungi nyingi ezajja mu mpisa era, oluvannyuma lw'akaseera, yaggalawo eduuka lya vidiyo natandika omulimu gw'okutuunda wuzi, nafuna enyingiza eya Halal sustenance.

Mal-e-dunya hay dono jahan mayn wabal

Aap dawlat ki kasrat ka chorayn khayal

Qabr mayn kaam aye ga hergiz na mal

Hashr mayn zarray zarray ka hoga suwal

Va ku ndowooza ey'okukungaanya obugagga kubanga kikosa obulamu obw'oku nsi ne Akhirat. Obugagga bwo tebujja kuwerekera mu ntaana yo. Amazima, ojjakubuuzibwa ku buli nnusu ku lunaku lw'enkomerero.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Obukwakkulizo bw'okukungaanya eby'obugagga

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Wano waliwo okunokola okuva mu kibuzo n'okwanukulwa okukwaata ku mbeera ez'anaj awulo ez'okukungaaanya oba obuta kungaanya by'abu gagga. Binno bijja kwongereza ddala ku kumaya kwo, إِنَّ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ.

A'lā Ḥaḍrat رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى yabuuzibwa ekibuuzo kino: Omuntu alina okulabirira famire ye amala ebyetaago byabwe mu ngeri eyawakati ng'akozesa omusaal gwe ogw buli mweezi oba buli mwaaka, ate nawaayo ensiimbi ezisigadde mu kkubo lya Allah nga taterese sseente yonna okumaliriza ebyetaago byabwe ebinajja mu maaso. Ku ludda olulala, waliyo omuntu omulala akozesa ekitundu ky'enfuna ye mu kumaliriza ebyetaago bya famire ye, ekitundu ekirala nakiwaayo ng'akigaba ate ekitundu ekirala nakitereka nga kyakumaliriza ebyetaago bya famire ye ebinajja mu maaso. Ani kw'abo ababiri asinga obulungi?

Okwanukula: Bwewaba nga mulimu ebigendererwa ebirungi, enkola z'ombi ebbiri ezo nungi. Kimu ku bibiri kisinga ku kinnaakyo oba kisaana, okusinziira ku mbeera y'omuntu. Ahādīš ezitubuliddwa ez'ogera ku kino za njawulo ate enkola y'abatusooka abalongoofu nazo za njawulo.

أَقُولُ بِاللَّهِ التَّوْفِيقِ N'obusobozi obuwereddwa obwa Katonda, ndi mu kunyonyola obumpimpi obwetagisibwa ku nsonga eno: Amazima, waliyo abantu b'amiteeko ebiri. (a) Munfarid: Omuntu awangaala yekka ssekinoomu. ne (b) Mu'il: Owa famire, i.e. oyo alina famire gyalina okulabirira. Newanku badde ekibuuzo kikwaata kw'abo abalina famire, buli alina famire atwaalibwa nga 'ssekinoomu' mu kwogera ku muntu omu era alina okugoberera amateeka g'egamu ag'obulamu bwe obwa ssekinoomu ng'obunyonyoddwa obw'muntu omu owa

nnamunigina. Nolw'ekyo, ebingi ebikwaata ku mbeera z'ombi birina okutesebwaako mu ngeri y'abamanyi.

1. Abo abasazeewo okubeera abasiinzi ku lw'okusanyusa Allah عَزَّوَجَلَّ era nga tebalina famire yonna yadde buvuna anyizibwa eri yyo, basuubiza Allah عَزَّوَجَلَّ nti tebajja kukun gaanya bya bugagga, bafugibwa ekisuubizo ekyo ekyobu tatereka bya bugagga. Bwebatereka ekintu kyonna, kiringa okukola ku kyennyume ky'okusuubiza okwo, era kiraga obunafu bw'obukkiriza bwaabwe. Abantu bwebati bweba tereka ekintu kyonna, basaana kubonerezebwa.
2. Omuntu yenna afuna obuyambi ng'alaga obwaavu era ng'alaga okwesigamira ku Allah عَزَّوَجَلَّ ate ng'ayagala okuki kolerako lubeerera, kijja kubeera nga tekikkirizibwa gyaali okutereka obuyambi bwonna kubanga kuno kuliimba. Obuyambi bwonna bwafuna ng'abadde aterese obuyambi obumu bujja kubeera Haram era nga ssi butukuvu.
3. Omuntu bwaaba nga akimanyi nti Nafs ye ejja kumu kubiriza okukozesa esseente enyingi ezifisse mu kukola ebintu ebibi oba nti azikozesa okukola ekibi kyeyafuula omuze, olwo nno kiri Fard gyaali okwewala ebibi. Nga bweyamanyiira okukozesa obubi esseente ezifisse, kyet teeka gyaali okukozesa esseente ezo ezifisse mu kukola emirimu emirungi.

4. Omuntu agezesebwa enjala nga talina bugumiikiriza era neyemulugunya ewa Allah عَزَّوَجَلَّ – yadde munda mu mutima nga tayatudde kigambo kyonna – oba nakola ekikolwa ebitakkirizibwa okugeza nga okubba n'okusa biriza etc, kyatteeka gyaali okutereka esseente nga zanaba yetaaga. Bwaba nga mufunyi wa sseente ez'omupakasi ng'awangaala mukono-ku-mumwa, oba omukozi afuna omusaala buli bweezi, oba landiroodi ofuna asseenta buli bweezi okuva ku bapangisa abali mu njuze oba amaduuka ge, oba omulimi akungula ebimera bye emirundi ebiri omwaaka oba gumu buli mwaaka, olwo nno kya tteeka gyaali oyo afuna essence z'omupakasi okutereka sseente ezisasuddwa mu lunaku, afuna omusaala gw'omweezi eri oyo omukozi aweebwa omusaala, esseente ezisasuddwa abapangisa mu mweezi eri oyo landiroodi ate ebimera by'emyeezi mukaaga oba omwaaka mulamba eri oyo omulimi. Okweyongerayo, kyatteeka ddala okusigaza enyin giza enkulu ey'eseente okugeza ebyuuma byokozesa, eddu uka, ennyuumba etc. okusinziira ku byetaago.
5. Omunayi ayebinkira mu kuwa Fatawa n'okujjawo enzikiriza ekyaamu, ng'alina eb'obugagga n'ebintu bingi era olwo nabeera nga abeera n'obudde omukola emirimu gy'eddiini – ate nga tafuna musaala okuva mu tterekero ate nga tewali mumanyi mulala ayiinza okutuukiriza obuvunanyizibwa bwe, n'ekifuuka Fard gyaali okugenda mu maaso okukola emirimu gye egy'eddiini – kiri Wajib

gyaali okuzigaza enyingiza ye ekulu esinga okumuleetera sseente era atereke esseente ezimumala. Bwakoze eby'o bugagga bye byonna, ajjakukakibwa okukola omulimu gwonna okusobola okutuukiriza n'okumala ebyetaago bye, era kino kijja kukosa engeri gyanatuukiriza emirimu gye egy'eddiini.

6. Bwewabaawo abamanyi abalala abayiinza okutuukiriza obuvunanyizibwa buno, olwo tekijja kubeera Wājib gyaali okusigaza enfuna ye enkulu era n'okutereka omuwendo gw'esseente ogwetagisibwa, naye asigala awebwa amagezi okukikola ekyo kubanga okusigala nga teweralikirira ku bya nfuna okusobola okusasaanya n'okusomesa obusiraamu kisinga nnyo okubeera ng'oli mu kukola sseente.
7. Ate, abamanyi gyebakoma okubeera abangi, kye kirungi ennyo. Omunayi omu bwakola ensobi yonna, bali abalala bajja kumutereeza, nga bamulungamya ku nnamula entuufu eya Shar'i. Mu ngeri y'emu, omumanyi yenna bwason yiyizibwa okuva ku buvunanyizibwa bwe olw'obulwadde, etc., abalala bajja kudde mu kifo kye era emirimu gy'eddiini tegijja kukosebwa.
8. Newankubadde si mumanyi, omuntu bwaba nga muyizi wa ddiini era nga ajja kusanga obuzibu mu kufuna okumanya kw'eddiini bwaba nga yetabye mu kukola esseente, olwo naye awebwa amagezi nti alina okusigaza enfuna ye enkulu ey'ensiimbi era atereke esseente zeyetaaga.

9. Mu bufunze, okukunganya obugagga tekikkirizibwa mu mbeera ssatu, kiri Wajib mu mbeera bbiri ate kikubi rizibwa mu mbeera bbiri endala. Omuntu yenna bwaba nga tagwa mu miteeko egyo omunaana waggulu, alina okufumiitiriza ku mbeera ye ey'omunda. Bwaba ng'awulira okwelalikirira nga takunganyizza by'abugagga nekimu sumbuwa mu kusiinza n'okukola Zikiri, olwo nno kisiimibwa okubeera nti atereka esseente ezetagisibwa. Abantu abasing bagwa mu miteeko guno.
10. Mu kukungaanya eby'obugagga, bwaba nga yeralikirira ku bukuumi bw'ebyobugagga bye oba nga abirowoozako nnyo buli kiseera, olwo kisingayo nga taterese byabugagga kubanga okusigala ng'olina akaseera akeddeembe okusobola okusiinza Katonda kyetagisiza ddala era kyonna ekikikosa tekikkirizibwa.
11. Abo abalina obwesigwa obwa namaddala mu Allah عَزَّوَجَلَّ nga tebafaayo ku kubeerawo oba ebbula ly'ebyobugagga, balina obuyinza okutereka eby'obugagga oba okubikozesa nga babigaba.
12. Okukozesa esseente ezifisse nga toziterese kiri Wajib mu mbeera ey'okusatu ate kisiimibwa mu mbeera ezigadde. Eri omunti ssekinnoomu kitamwa okukungaanya obugagga ate kinyomebwa kubanga kiraga okubeera nti otegeddwa omutego ogw'okubeera n'essuubi eppanvu n'okwagala kw'ensi.

Omutambuze w'oku nsi

Nabbi Omwagalwa era Ow'emikisa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yagamba, 'Wangaala ku nsi ng'olinga omutambuze oba atayaaya, era wetwaale ng'ali mu ntaana. Bwosaanga amakya, tolowooza nti olweggulo luja kujja; ate bwekiba nga lweggulo; tolowooza nti amakya ganajja.' (*Sunan-ut-Tirmizī, vol. 4, pp. 149, Ḥadīṣ 2340*)

Temuwulira buswaavu?

Lumu, Rasūl Omwagalwa era Ow'emikisa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yagamba: 'يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَمَا تَسْتَحْيُونَ' Abange abantu! Temuwulira buswaavu? Abantu babuuzo: 'Yā Rasūlallāh صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! Ku lwaaki?' Ye صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yagamba, 'Mutereka byemutajja kulya ate nemuziimba amayumba gemutajja kuwangaaliramu, era mulina ebirubirirwa byemutajja kutuukako. Temuswaala kw'ekyo.'

(*Al-Mu'jam-ul-Kabīr liṭ-Ṭabarānī, vol. 25, pp. 172, Ḥadīṣ 421*)

Impermanence of the world

Sayyidunā Usāmah Bin Zayd رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ yagula omuzaana (omuuddu omukazi) ku bbaanja erya dinaari kikumi nga zakusasulwa mu mweezi gumu. Nabbi Ow'ekitiibwa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yagamba, 'Temwewuunya Usāmah aguze omuzaana ku bbaanja ery'omweezi gumu? Mazima, Usāmah alina essuubi eppanvu. Ndayira oyo awanirira obulamu bwange! Amaaso gange bwengaggula, nsiima nti okufa kuja kuntuukako nga

sinnaba kutemya; ate bwenteeka ebbakuli ku mumwa gwange, sirowooza nti njakusigla nga ndi mulamu okutuusa bwengiteeka wansi; ate bwentwaala ekibatu ky'emmere, ndowooza nti okufa kujja kukiziyiziza mu ddokoli nga sinnaba ku kimira. Ndayira oyo awanirira omulamu bwange! Mazima, ekintu ekibasubiziddwa kijja kuyita; temuyinza ku kidduka.'

(Attarghīb Wattarhīb, vol. 4, pp. 108, Ḥadīṣ 5127)

Byonna ebyo waggulu bikwaata ku muntu ssekinoomu atalina ffamire yakulabirira. Oyo akulira ffamire, atwalibwa nga ssekinoomu mu bulamu bwe obwa namunigina. Naye, bwelikwaata ku buvunanyizibwa bwe ng'omukulu wa ffamire, amateeka ga njawulo. Katugatunuleko:

4. Shari'ah ekitadde Farḍ eri yye okuwanirira ffamire ye. Tayinza kubakaka kuwangaala bulamu bwakusiinza kwokka, okwesigamira mukama kwokka n'obugu miikiriza mu njala. Ayinza okwekalubya nga bwayagala naye okuleka ffamire ye nga terina byetaago bya bulamu kiri Ḥarām.
5. Nga bwekiwandikiddwa mu mbeera eya kumi nannya, omuntu yenna mu ffamire bwaba nga si mugumiikiriza, kibeera Wājib emirundi ebiri gyaali okutereka omuwendo gw'esseente ogwetagisibwa. Abantu bangi abagwa mu muteeko guno.

6. Oyo nga abaffamire ye bagumikiriza ate nga besigamira mu Allah ﷺ, olwo kibeera kikkirizibwa gyaali okukozesa obugagga bwe bwonna mu kkubo lya Katonda.
(*Fatāwā Razawiyyah*, vol. 10, pp. 311-327 concise)

Abagalwa ab'oluganda abasiraamu! Kantwaala akakisa kano okunnyonnyola obulungi bwa Sunnah ne Sunan ezimu n'empisa, nga nkomekkereza okubuulirira kwange. Rasūl Omwagalwa era Ow'emikisa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yagamba, 'Oyo ayagala Sunnah yanga anjagala ate oyo omuntu anjagala, ajja kubeera nange mu Jannah.' (*Ibn 'Asākir*, vol. 9, pp. 343)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

Ebimuli bya Madanī 17 ebikwaata ku mpeta

1. Kiri Harām eri abasajja okwambala empeta ya zzaabu (golodi). Nabbi Omwagalwa era Ow'emikisa صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ yaziyiza okwambala empeta ya zzaabu. (*Ṣaḥīḥ Bukhārī*, vol. 4, pp. 67, Ḥadīṣ 5863)
2. Kiri Harām okuteeka omuleenzi atali muvubuka okwambala eby'okwewunda ebya zzaabu era oyo ateeke omuleenzi oyo okukikola abeera mukozi wa kibi. (*Durr-e-Mukhtār*, vol. 9, pp. 598)

3. Empeta y'ecuuma kyakwewunda ky'abo abaaazikirira (i.e., abanawangaalira mu muliro). (*Sunan-ut-Tirmiẓī*, vol. 3, pp. 305, *Ḥadīṣ 1792*)
4. Kikkirizibwa eri abasajja okwambala empeta y'abasajja yokka, i.e., eyo erina ejjinja erimu. Bwekubaako amayinja agasukka mu limu, olwo tekijja kukkirizibwa eri abasajja newankubadde nga likoleddwa mu ffeeza (siliva). (*Rad-dul-Muḥtār*, vol. 9, pp. 597)
5. Mu ngeri y'emu, tekikkirizibwa eri basajja kwambala mpeta zisukka mw'emu (ezikkirizibwa) oba (emu oba nyingi) ezo empeta ezitalina jjinja kubanga empeta etalina jjinja tebalibwa nga mpeta. Abakyaala bayinza okwambala empeta ezitalina mayinja. (*Bahār-e-Sharī'at*, vol. 16, pp.71)
6. Newankubadde tewetaaga kukozeza mpeta nga sitaampou, kikkirizibwa okwambala empeta ya ffeeza ezitowa 4.5 Masha (i.e., 4 grams and 374 mg) ate ng'erina ejjinja limu. Naye, oyo atagyetaaga kugikozeza nga sitaampu ya yafeesi, kisiimibwa obutayambala yadde mpeta ekkirizibwa. Ate oyo eyetaaga okugikozeza nga sitaampu ya yafeesi, tekikoma ku kubeera nti kikkirizibwa kyokka wabula kiri Sunnaḥ okwambala empeta ng'eyo olw'ensonga y'emu. Naye, omuntu bwajambala nga yeraga oba okufanana abakazi oba nekigendererwa ekirala ekibi, olwo tekikkirizibwa gyaali yadde okwambala engoye ezinyirira, kati ate empeta. (*Fatāwā Razawiyyah*, vol. 22, pp. 141)

7. Ku mikolo gya 'Eid, kisimibwa eri abasajja okwambala empeta ekkirizibwa eya ffeeza. (*Baḥār-e-Sharī'at*, vol. 1, pp. 779 to 780)
8. Okwambala empeta Sunnaḥ eri abo bokka abetaaga okujikozesa nga sitaampu ya yafeesi nga Kabaka, Qāḍī ne Muftī akuba sitaampu ku Fatāwā (ng'akozesa empeta). Okujjako abantu bano, tekiri Sunnaḥ eri abo abatetaaga ku gikozesa nga sitaampu naye kikkirizibwa okugyambala. (*Fatāwā 'Ālamgīrī*, vol. 5, pp. 335)

Empete tezikyakozesebwa nga sitaampu naye sitaampu eyeyawuliridde ekozesebwa ku nsonga y'emu. Nolw'ekyo, tekikyaali Sunnaḥ kwambala mpeta kabeere Qāḍī, etc., abatetaaga kujikozesa nga sitaampu.

9. Basajja balina okwambala empeta mu ngeri nti ejjinja lisigala munda mu kibatu ate abakazi balina okuleka ejjinja litunule emabega w'omukono. (*Al-Ĥidāyah*, vol. 4, pp. 367)
10. Empeta ya ffeeza (etalina jjinja) kyakwewunda ekyambalibwa abakazi ate, eri abasajja, kiri Makrūḥ (tekikkirizibwa ate kibi). (*Fatāwā Razawīyah*, vol. 22, pp. 130)
11. Abakazi bayinza okwambala empeta nyingi eza ffeeza oba zzaabu nga zebaagala kazibeere n'ejjinja oba nga tezirina jjinja. Eri bbo tewali kkomo ku buzito bwa ffeeza oba zzaabu ne ku muwendo gw'amayinja.

12. Empeta y'ecuuma bweba ng'esibidwaako ffeeza okutuusa ng'ecuuma tekirabikira ddala, olwo tekiganibwa kwambala mpeta ng'eyo. (*Fatāwā 'Ālamgīrī*, vol. 5, pp. 335)
13. Oyinza okwambala empeta ku kagalo konna ak'omukono naye olina okugyambala ku kagalo akatono. (*Rad-dul-Muhtār*, vol. 9, pp. 596; *Bahār-e-Sharī'at*, part 16, pp. 70)
14. Era tekikkirizibwa ate kibi eri omusajja okwambala akakomo newankubadde nga ka Mannat (okweyama kw'eddiini) oba *Dam*.
15. Mu ngeri y'emu, tekikkirizibwa kwambala mpeta etalina jjinja ekoledwa mu ffeeza oba ecuuma ekirala oba empeta y'ecuuma ereteddwa okuva mu Madīnaḥ Munawwarah رَادِيهَا اللَّهُ شَرْقًا وَتَغْطِيهَا oba ekibuga ekitukuvu ekya Ajmer etc.
16. Era tekikkirizibwa eri basajja kwambala mpeta (etalina jjinja) ekoledwa mu ffeeza oba ecuuma ekirala, nga *Dam* ajikoledwaako, okujjanjaba 'piles' n'endwadde endala.
17. Bwoba ng'oyambala akakomo oba empeta etalina jjinja ng'ekoledwa mu cuuma kyonna, gijjemu awatali kuliinda kwonna era wenenye mangu ddala olw'okukikola.

Okusobola okuyiga enkumi n'enkumi za Sunan, gula ekituundu ekya 16th eky'ekitabo 'Baĥār-e-Sharī'at' ekirina empapula 312, ne 'Sunnatayn aur Ādāb' ekirimu empapula 120 era obizome. Engeri enungi ennyo Sunan kwe kutambula ne Madanī Qāfilaĥ ezagazisa Sunnah eza Dawat-e-Islami mu kinywi ky'abagazi ba Rasūl.

Lūtnay rahmatayn Qāfilay mayn chalo

Sīkĥnay Sunnatayn Qāfilay mayn chalo

Ĥaun gī ĥal mushkilayn Qāfilay mayn chalo

Khatm ĥaun shāmatayn Qāfilay mayn chalo

Okufuna okusaasirwa, taambula ne Madanī Qāfilaĥ

Okuyiga Sunan, taambula ne Madanī Qāfilaĥ

Okumala ebizibu byo, taambula ne Madanī Qāfilaĥ

Okufuna emikisa emingi, taambula ne Madanī Qāfilaĥs

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Okufuuka omulongoofu era omusiraamu asaala e Salah

Mala ekiro kiramba mu Ijtimah eyagaza Sunnah ey'abuli wiiki eya Dawateislami etegekebwa buli Lwakuna oluvanyuma lwa Salat-ul-Maghrib mu kibuga kyo, okufuna okusiimibwa kwa Allah (عَزَّوَجَلَّ) n'ekigendererwa ekirungi. Okuyiga e Sunnah, kifuule kyabuli gyo okutaambula ne **Madani Qafilah** z'ennaku 3 buli mweezi n'abagaazi ba Rasul, okujjuzaamu akatabo ka **Madani In'amaat** buli lunaku ng'okola **Fikr-e-Madinah** era okawe oyo ow'oluganda abuvunanyizibwakwo mu kifo kyo ku lunaku olusooka mu buli mweezi ogwa Madani.

Ekiruubirirwa kyange ekya Madani: "Nnina okulafuubana okwelongoosa nze sekinnoomu n'abantu b'ensi yonna, **اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ**." Okuloongoosa emyooyo gyafe, tuyina okukolera ku **Madani In'amaat** ate okuloongoosa abantu b'ensi yonna, tuyina okutaambula ne **Madani Qafilah** **اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ**.

Alami Madani Markaz, Faizan-e-Madinah, Mahallah Saudagaran
Purani Sabzi Mandi, Bab-ul-Madinah, Karachi, Pakistan.

UAN: +92 21 111 25 26 92 | Ext: 1262

Web: www.dawateislami.net | E-mail: translation@dawateislami.net